

2016

SANSKRIT

[General]

PAPER – II

Full Marks : 90

Time : 3 hours

The figures in the right hand margin indicate marks

Candidates are required to give their answers in their own words as far as practicable

Illustrate the answers wherever necessary

[NEW SYLLABUS]

1. “हितोपदेशः” इति ग्रन्थस्य मित्रलाभांशस्य सामाजिक-चित्रस्योपरि एकं प्रबन्धं लिखतु । 10

हितोपदेश ग्रन्थेर मित्रलाभ अंशेर सामाजिक चित्रेर उपर
एकटि प्रबन्ध लेख ।

अथवा

“मित्रलाभः” इति ग्रन्थस्य षष्ठकथां विव्रियताम् ।

मित्रलाभ गङ्गाशेर षष्ठे कथा विवृत कर ।

2. प्रसङ्गोल्लेखपूर्वकं व्याख्या कार्या—

6

प्रसङ्ग उल्लेखपूर्वक व्याख्या कर :

“अज्ञातकुलशीलस्य वासो देयो न कस्यचित् ।
मार्जारस्य हि दोषेण हतो गृध्रो जरद्गवः ॥

अथवा

मातृवत् परदारेषु परद्रव्येषु लोष्टृवत् ।

आत्मवत् सर्वभूतेषु यः पश्यति स पण्डितः ॥

3. निम्नलिखितेषु प्रश्नेषु कस्यापि द्वयस्यात्तर दातव्यम्—

2 × 2

निम्नलिखित प्रश्नखण्डानि ये कोन दूटिर उतर दाओ :

(क) हितोपदेशः मित्रलाभश्चेति शब्दद्वयस्य अर्थो विव्रियताम् ।

हितोपदेश ओ मित्रलाभ— शब्द दूटिर अर्थ विवृत कर ।

(ख) प्रकृतपण्डितः कः ?

प्रकृत पण्डित के ?

(ग) बुद्धिमत्तः मूर्खस्य च समयः कथमतिवाहितः भवति ?
बुद्धिमान् ओ मूर्खेण समयं किञ्चिद् अतिवाहितं इति ?

(घ) प्रकृतबन्धुः कः ?
प्रकृतबन्धुः के ?

4. निम्नलिखितेषु प्रश्नेषु कस्यापि द्वयस्योत्तरं दातव्यम्— 2 × 12
निम्नलिखित प्रश्नशृङ्खलायां ये कोन द्वयस्य उत्तरं दातव्यं :

(क) “अभिज्ञानशकुन्तलम्” इति नाटकस्य नामकरणस्य
सार्थकतां प्रदर्शय ।

“अभिज्ञानशकुन्तलम्” इति नाटकेण नामकरणेण सार्थकता
देखातु ।

(ख) अभिज्ञानशकुन्तलस्य नायिका का ? तस्य चरित्र-चित्रणं
कुरु ।

अभिज्ञानशकुन्तलेण नायिका के ? तारं चरित्रं चित्रितं
कर ।

(ग) अभिज्ञानशकुन्तलनाटके कुलपतिः कः ? पाठ्यांशा-
वलम्बने तस्य चरित्र-चित्रणं कुरु ।

अभिज्ञानशकुन्तल नाटके कुलपति के ? पाठ्यांशवलम्बने
तारं चरित्रं चित्रितं कर ।

(घ) अभिज्ञानशकुन्तलनाटकावलम्बने भ्रमरवृत्तन्तमालोचयत ।

अभिज्ञानशकुन्तलनाटक अवलम्बन करे भ्रमरवृत्तांत
आलोचना कर ।

5. प्रसङ्गोत्प्लेखपूर्वकं कस्यापि एकस्य व्याख्या कार्या — 1 × 7
प्रसङ्ग उत्प्लेखपूर्वक ये कोन एकटिर व्याख्या कर :

(क) मानुषीषु कथं वा स्यादस्य रूपस्य सम्भवः ।
न प्रभातरलं ज्योतिरुदेति वसुधातलात् ॥

(ख) आ परितोषाद् विदूषां न साधु मन्ये प्रयोगविज्ञानम् ।
वलवदपि शिक्षितानामात्मन्यप्रत्ययं चेतः ॥

6. वङ्गभाषया आङ्गलभाषया वा कस्यापि एकस्य श्लोकस्य
अनुवादं कुरु — 1 × 4

बाङ्गा अथवा इङ्ग्राजी भाषाय ये कोन एकटि श्लोकेर
अनुवाद कर :

(क) यास्यत्यद्य शकुन्तलेति हृदयं संस्पृष्टमुत्कण्ठया
कण्ठःस्तम्भितवाष्पवृत्तिकलुषश्चिन्ताजडं दर्शनम् ।
वैक्लव्यं मम तावदीदृशीमहो स्नेहादरण्यौकसः
पीड्यन्ते गृहिणः कथं नु तनयाविश्लेषदुःखैर्नवैः ॥

(ख) न खलु न खलु वाणः सन्निपात्योऽयमस्मिन्
मृदुनि मृगशरीरे तुलराशाविवग्निः ।
क्व वत हरिणकाणां जीवितञ्चातिलोलं
क्व च निशितनिपाता वज्रसाराः शरास्ते ॥

7. निम्नलिखितेषु प्रश्नेषु कस्यापि प्रश्नपञ्चकस्यात्तर ददातु — 5 × 2

निम्नलिखित प्रश्नগুলির যে কোন পাঁচটি প্রশ্নের উত্তর দাও :

(क) पुरा कवीनां गणनाप्रसङ्गे कनिष्ठिकाधिष्ठितः कः ? तस्य का प्रसिद्धा ?

প্রাচীন কবিদের গণনা প্রসঙ্গে কনিষ্ঠরূপে অধিষ্ঠিত কে ? তার কি প্রসিদ্ধ ?

(ख) सृष्टुः आद्या सृष्टिः का ? कया प्राणिनः प्राणवन्तः ?

সৃষ্টির আদি সৃষ্টি কি ? কার দ্বারা প্রাণিগণ প্রাণ ধারণ করেন ?

(ग) केन विवाहेन बह्व्यो राजर्षिकन्यकाः परिणीताः ? अस्य विवाहस्य संस्कारः कः ?

কোন বিবাহের দ্বারা বহুবছ রাজারকন্যারা বিবাহ করেছেন ? ঐ বিবাহের সংস্কার কি ?

(घ) कुलपतिः कः ? तस्य अपरं नाम किम् ?

কুলপতি কে ? তার অপর নাম কি ?

- (ङ) अभिज्ञानशकुन्तले के मुनित्रयम् ?
अभिज्ञानशकुन्तले तिनजन मुनि के के ?
- (च) शकुन्तला पत्रे किं लिखित्वा वाचयति ?
शकुन्तला पत्रे कि लिखे बलहिलेन ?
- (छ) “को नामोष्णोदकेन नवमालिकां सिञ्चति” — इत्यस्य भावार्थो लेख्यः ?
— एर भावार्थ लेख ?

8. निम्नलिखितस्य कस्यापि द्वयस्य संज्ञा व्याख्यां च लिखतु — 2×5

निम्नलिखित ये कोन दूटिर संज्ञा ओ व्याख्या लेख :

प्रहर्षिणी, शिखरिणी, शार्दूलविक्रीडितम्, वंशस्थविलम् ।

9. निम्नोद्धृतस्य कस्यापि श्लोकचरणद्वयस्य यतिप्रदर्शनपूर्वकं गणविन्यासं कुरु, एवञ्च छन्दसः नाम लिखतु — $2 \times 2\frac{1}{2}$
निम्नोद्धृत ये कोन दूटि श्लोकचरणेन यति प्रदर्शन पूर्वक गणविन्यास कर एवञ्छन्दसि नाम लेख ३

(क) यामाहुः सर्वबीजप्रकृतिरिति यया प्राणिनः प्राणवन्तः ।

(ख) प्रवर्ततां प्रकृतिहिताय पार्थिवः ।

(ग) अभिमुखेमयि संहतमीक्षितम् ।

(घ) सरसिजमनुविद्धं शैवलेनापि रम्यम् ।

10. निम्नलिखितानुच्छेदं सम्यग्रूपेण पठतु, अपि च प्रश्नानामुत्तराणि सरल-संस्कृतेन लिखतु —
निम्नलिखित अनुच्छेदादि बालोभावे षड् एवम् प्रश्नशुनिर उद्धर सरलसंस्कृत भाषाय लेख :

पुरा रत्नाकरो दस्युः वनेषु परिभ्रमन् पथिकान् हत्वा तेषां सर्वस्वं हत्वा च स्वजनान् पालयति स्म । अथैकदा देवर्षिं नारद-मवलोक्य स लगुडप्रहारेण तं हन्तुमुद्यतः । देवर्षिरुवाच — भोः किं त्वया न ज्ञातं यदनेन पापानुष्ठानेन घोरे नरके तव स्थानं स्यात् । परं येषां कृते एतत् पापं क्रियते तेषामेकतमोऽपि न ते पापभाग् भविष्यतीति । रत्नाकरो नारदं रज्जुभिर्वद्ध्वा निजालयं गतः । अवदच्च परिजनान् - अपि भवन्तो मत्कृतस्य पापस्य अंशभाजो भविष्यन्तीति ? परिजना आहुः न कथमपि । अथागते रत्नाकरे तस्य नरकोद्धारप्रार्थनायां नारद उपदिदेश-रत्नाकर ! यावदहं स्वर्गात् प्रत्यागच्छामि तावत्त्वम् अहर्निशं रामनाम जप । इति ।

- (क) दस्युः कः ? तस्य क्रियाकलापः कीदृशः आसीत् ? $2\frac{1}{2}$
(ख) लगुडप्रहारोद्योगिनं प्रति देवर्षिः किमुवाच ? $2\frac{1}{2}$
(ग) सन्दिग्धो रत्नाकरः कुत्र गतवान् ? तत्र गत्वा कान् किं पृष्ठवान् ? $2\frac{1}{2}$
(घ) नारदो रत्नाकरं किमुपदिदेश ? $2\frac{1}{2}$